

ANAYASA MAHKEMESİ KARARI

Esas sayısı:1969/45

Karar sayısı:1970/21

Karar günü:14/4/1970

Resmi Gazete tarih/sayı:21.7.1970/13555

İptal dâvasını açan : Birlik Partisi.

İptal dâvasının konusu : 30/4/1969 günlü, 13187 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan (T.C. Emekli Sandığı Kanununun 64 üncü maddesinin "d" fıkrasından sonra bir "e" fıkrası eklenmesi) hakkındaki 15/4/1969 günlü) 1145 sayılı Kanunun Anayasa'nın başlangıç bölümünün dördüncü fıkrasındaki millî mücadele ruhu ve Atatürk devrimlerine bağlılık, 2. maddesindeki "sosyal hukuk devleti" ve 12. maddesindeki eşitlik ilkelerine, 111. maddesine ve Anayasa'nın ruhuna aykırı olduğu ileri sürülmüş; yine Anayasa'nın 149. ve 150. maddelerine dayanılarak iptali istenilmiştir.

II. YASA METİNLERİ:

1- İptali istenen kanun :

İptali dâva edilen T. C. Emekli Sandığı Kanununun 64 üncü maddesine (d) fıkrasından sonra bir (e) fıkrası eklenmesi hakkında 15/4/ 1969 günlü, 1145 sayılı Kanunun metni şöyledir :

(Madde 1- 5434 sayılı T. C. Emekli Sandığı Kanununun 64. maddesinin (d) fıkrasından sonra aşağıda belirtilen (e) fıkrası eklenmiştir;

(e) Hazaarda ve fevkalâde hallerde talim, tatbikat ve manevra sırasında ve iç Hizmet Kanununun ve Yönetmeliğinin gerektirdiği askerî görevlerle özel kanunların tahmil ettiği diğer görevlerin ifası sırasında ve bu görev ve hizmetlerin çeşitli sebep ve tesirleriyle;

Madde 2- 5434 sayılı T. C. Emekli Sandığı Kanununun 64 üncü maddesinin a, b, c ve d fıkralarına göre harp malulü statüsünde bulunanların ve şehit yetimlerinin 1485 sayılı Kânun uyarınca almakta oldukları inhisar beyiyeleri üçte birleri 1968 yılında dağıtılan miktarlar üzerinden saklı tutulur.

Bu kanun uyarınca harp malulü ve şehit yetimi sayılmış bulunanlara 1485 sayılı Kanuna göre ödenecek inhisar bey'yeleri üçte birleri diğerlerinin saklı tutulan hakları dağıtıldıktan sonra artan miktar üzerinden usulüne göre ödenir.

Ancak, birinci madde hükmüne girenlere dağıtılan miktarlar diğerlerinin 1968 yılında aldıkları seviyeye ulaşıttıktan sonra artan miktar Hazineye kalır.

Madde 3- 1485 sayılı Kanunun ve değişikliklerini bu kanuna aykırı hükümleri kaldırılmıştır.

Geçici madde- T. C. Emekli Sandığı Kanununun 64. maddesinin (e) fıkrası hükmü bu kanunun yürürlüğe girmesinden evvel aynı sebep ve tesirlerle malul kalan ve şehit olanlar hakkında da uygulanır.

Madde 4- Bu kanun yayımı tarihinden itibaren yürürlüğe girer.

Madde 5- Bu kanun hükümlerini Bakanlar Kurulu yürütür.)

2- Dayanak olarak ileri sürülen Anayasa hükümleri ;

Esas sayısı:1969/45
Karar sayısı:1970/21

Davacının iptal istemine dayanak olarak ileri sürdüğü Anayasa hükümleri aşağıdadır :

Başlangıç/4- "Yurtta Sulh, Cihanda Sulh" ilkesinin millî mücadele ruhunun, millet egemenliğinin, Atatürk devrimlerine bağlılığın tam şuuruna sahip olarak;)

(Madde 2- Türkiye Cumhuriyeti, insan haklarına ve başlangıçta belirtilen temel ilkelere dayanan, millî, demokratik, lâik ve sosyal bir hukuk devletidir.)

(Madde 12- Herkes dil, ırk, cinsiyet, siyasî düşünce, felsefi inanç, din ve mezhep ayırımı gözetilmeksizin, kanun önünde eşittir.

Hiçbir kişiye, aileye, zümreye veya sınıfa imtiyaz tanınamaz.)

Madde 111/3- Millî Güvenlik Kurulu, millî güvenlik ile ilgili kararların alınmasında ve koordinasyonun sağlanmasında yardımcı olmak üzere, gerekli temel görüşleri Bakanlar Kuruluna bildirir.)

III. İLK İNCELEME:

Anayasa Mahkemesi içtüzüğünün 15. maddesi uyârınca 7/10/1969 gününde, Lûtfi Ömerbaş, Feyzullah Uslu, A. Şeref Hocoğlu, Fazlı Öztan, Celâlettin Kuralmen, Hakkı Ketenoğlu, Fazıl Uluocak, Sait Koçak, Avni Gîvda, Muhittin Taylan, İhsan Ecemiş, Recai Seçkin, Ahmet Akar, Halit Zarbun ve Muhittin Gürün'ün katılmalarıyla yapılan ilk incelenle toplantısında dâva konusu kanunun 30/4/1969 gününde yayımlandığı; dâva dilekçesinin Anayasa Mahkemesi Genel Sekreterliğince 22/7/1965 gününde kaleme havale edildiği; 22/4/1962 günlü. 44 sayılı Kanunun 26. maddesine göre, dâvanın bu tarihte açılmış sayılması gerektiği ve süresi içinde olduğu; Birlik Partisinin Türkiye Büyük Millet Meclisinde temsilcisi bulunduğu; partinin, tüzüğünün 24. maddesine göre en yüksek merkez organı olan 33 kişilik Genel Yönetim Kurulunun yirmi kişi ile 19/6/1969 gününde yapıldığı toplantıda 1145 sayılı Kanunun İptali için Genel Başkanın Anayasa Mahkemesine iptal davası açmasına üye tamsayısının salt çoğunluğu ile karar verildiği; Genel Başkanın bu karara dayanarak dâvayı açtığı ve dosyanın eksikliği bulunmadığı görüldüğünden Anayasa'nın 147., 149. ve 150. ve 44 sayılı Kanunun 21., 22., 25. ve 26. maddelerine uygun bulunduğu anlaşılan dâvanın esasının incelenmesine oybirliği ile karar verilmiştir.

IV. ESASIN İNCELENMESİ :

Dâvanın esasına ilişkin rapor, dâva dilekçesi, Anayasa'ya aykırılığı ileri sürülen kanun, davacının dayandığı Anayasa hükümleri bunlarla ilgili gerekçeler ve Meclis görüşme tutanakları; konu ile ilişkisi bulunan öteki metinler okunduktan sonra gereği görüşülüp düşünüldü :

1- 1145 sayılı Kanunun 1. maddesi :

Esas hükümleri yayım tarihi olan 17/6/1949 gününü izleyen aybaşından altı ay sonra yürürlüğe giren 8/6/1949 günlü, 5434 sayılı Türkiye Cumhuriyeti Emekli Sandığı Kanununun "harp malullüğü" başlıklı on sekizinci kısmının başında yer alan ve harp malullüğünü tanımlayarak bunlara ayrıca ödenecek "harp malullüğü" zammını belirleyen 64. maddesinin 17/6/1949 gününde yayımlanmış ilk metninde vazife malulü muvazzaf ve yedek subay, gedikli subay, askerî memur, gedikli erbaş ve erlerle (Gönüllü erler dahil) orduca vazifelendirilen sivil iştirakçilerin ve erlikten dolayı aylık bağlanan tevdiatçıların harp malulü sayılabilmeleri için malullüklere hangi durumlarda uğramaları gerektiği dört fıkrada ve şöylele saptanmıştır :

a) Harpte fiilen ateş altında;

Esas sayısı:1969/45
Karar sayısı:1970/21

b) Harpte harp bölgelerindeki harp hareket ve hizmetleri sırasında bu hareket ve hizmetlerin sebep ve tesirleriyle;

c) Harpte veya "harbe hazırlık devresinde her nevi düşman silâhlarının tesirleriyle;

ç) Askerî harekâtı gerektiren iç tedip ve hudut hareketleri sırasında bu hareketlerin sebep ve tesirleriyle.

8/3/1954 gününde yayımlanan 2/3/1954 günlü, 6306 sayılı Kanunla bu hükümlere aşağıdaki (d) fıkrası eklenmiş ve yeni hükmün 1/1/1950 gününden sonraki olaylara da uygulanması bir geçici madde ile sağlanmıştır.

d) Hazarda ve fevkalâde hallerde emir veya vazife ile uçuş yapan uçucularla hangi meslek ve sınıftan olursa olsun emirle vazifeli olarak tayyarede bulunanlardan uçuşun havadaki ve yerdeki sebepleri ile ve yine emir ve vazife ile dalış yapan dalgıçlarla hangi meslek ve sınıftan olursa olsun emirle vazifeli olarak denizaltı gemisinde veya dalgıç kıtasında bulunanlardan denizaltıcılığın veya dalgıçlığın çeşitli sebep ve tesirleriyle.

Görülüyor ki 5434 sayılı Kanunun ilk çıkışında harp malullüğü, savaşta ve doğrudan doğruya yahut dolaylı olarak savaş yüzünden, bir de etkileri ve muhataraları savaşınkilerden ayrılamıyacak bir dereceyi bulan "askerî harekâtı gerektirir iç tedip ve hudut hareketleri sırasında bu hareketlerin neden ve etkileriyle" uğranılmış malullüklerle sınırlanmış; daha sonra 6306 sayılı Kanun, harp malullüğü kavramını, uçuşun havadaki ve yerdeki nedenleriyle, denizaltıcılığın veya dalgıçlığın çeşitli neden ve etkileriyle sınırlı olmak üzere hazarda ve fevkalâde hallerde uğranılan bir bölüm malullükleri de kapsamına alarak, biraz daha genişletmiştir.

Dâva ve inceleme konusu hüküm ise bunlara "Hazarda ve fevkalâde hallerde, talim, tatbikat ve manevra sırasında ve "İç Hizmet Kanununun ve Yönetmeliğinin gerektirdiği askerî görevlerle özel kanunların tahmil ettiği diğer görevlerin ifası sırasında ve bu görev ve hizmetlerin çeşitli sebep ve tesirleriyle" uğranılmış malullükleri de katarak kavrama adeta sınırsız bir kapsam getirmiş bulunmaktadır.

Savaşın muhataraları ile askerî görev ve hizmetlerin barış zamanı muhataraları ne nitelik ne de nicelik bakımından asla birbirlerinin aynı ye dengi olamaz. Askerlik veya 4/1/1961 günlü, 221 sayılı Türk Silâhlı Kuvvetleri İç Hizmet Kanununun 2. maddesindeki deyimle harp sanatının öğretim ve eğitim yolları olan talim, tatbikat ve manevralarda karşılaşılan muhataralar genellikle dikkatsizlik, tedbirsizlik, bilgisizlik, ihmâl gibi; çoğu "kaza" kavramı içinde toplanabilecek, kaçınılma olanağı ve oranı yüksek bir takım aksaklıkların sonucudur.

Dâva ve inceleme konusu maddenin harp malullüğü kavramını harp malullüğü ile ilişkisi bulunmayan bir niteliğe dönüştürdüğü öteki hükmünün kapsamı içinde, yani "İç Hizmet Kanununun ve Yönetmeliğinin gerektirdiği askerî görevlerle özel kanunların tahmil ettiği diğer görevlerin ifası sırasında" karşılaşılabilecek muhataralar içinde söylenebilecek olan budur. Burada ayrıca ordu pazarları, ordu evleri, dinlenme kampları, askerî taşıtlardan yararlanma gibi bir takım sosyal hizmetlere ilişkin askerî görevlerin de İç Hizmet Kanunu ve Yönetmeliğinde yer aldığına; hela bakımının (Yönetmelik : Madde 219), hayvanlara ilişkin bakım ve hizmetlerin (Yönetmelik : Madde 328 ve sonrası) ve bunlara benzer başka işlerin de İç Hizmet Kanununa ve Yönetmeliğine göre askerî görev niteliği taşıdığına işaret etmek yerinde olacaktır.

Savaşta ise her türlü dikkate, tedbire, bilgiye rağmen çok yüksek oranda ölüm ve malullük muhatarası ve bu muhataralardan kaçınılmazlık durumu vardır.

Esas sayısı:1969/45
Karar sayısı:1970/21

Öte yandan "şehitlik" ve harp malullüğünü de kapsayan "gazi" lik bu ülkenin ve milletin geleneğine, göreneğine ve uzun, şerefli tarihine göre ancak savaşta kazanılabilen; savaş dışındakilerle paylaşılabilen, manevî değeri çok üstün iki kavramdır. Türk Ulusunun haklı olarak büyük önem verdiği ve saygı beslediği bu iki kavram ye unvanın genelleştirilmesine, yaygınlaştırılmasına yol açacak tutumların savaş zamanı savaşa katılanların yürek güçlerini olumsuzca etkileyebileceğine burada işaret etmekte yarar vardır.

Dava ve inceleme konusu hüküm kapsamına girenlerin" rahat bit yaşayışa ve böyle bir yaşayışı sağlayacak yardım ve olanaklara hakları olduğu söz götürmez. Zaten Anayasa'ya göre herkes sosyal güvenlik hakkına sahiptir ve bu hakkı sağlamak Devletin ödevleri içindedir. (Madde 48) Ancak bu yardım ve olanakların sağlanabilmesi için bir bölüm görev malullerine harp malulü niteliği tanınmasına ne sebep ne de gerek vardır. Harp malullerine öteden beri bu ülkede haklı olarak görev malullerinin en üstün aşamasında yer verilmiştir ve bu üstünlüklerin korunması, toplumsal nedenler bir yana, hukukça da zorunludur.

1145 sayılı Kanunun harp malulü olmayanların harp malulü sayılmalarını sağlayan 1. maddesi bir bölüm görev malullerini harp malulleri ile denek duruma getirmekle harp malulleri aleyhine eşitsizlik yaratmakta ve madde kapsamına girenler bakımından bir çeşit imtiyaz oluşturmaktadır. Aynı madde askerî görev malulleri ile askerî olmayan, ancak muhtara yönünden bir nitelik taşıyan öteki görev malulleri arasında ayırım yapılması dolayısıyla de aynı sonuçları doğurur durumdadır, Anayasa'nın 12. maddesi ilkelerine aykırı olan hükmün iptali gerekir.

Feyzullah Uslu, Fazıl Uluocak ve İhsan Ecemiş maddenin Anayasaya aykırı olmadığını ileri sürerek bu görüşe katılmamışlardır.

Celâlettin Kuralmen, Muhittin Taylan, Halit Zarbun ve Muhittin Gürün 1145 sayılı Kanunun 1. maddesinin yalnız (İç Hizmet Kanununun ve Yönetmeliğinin gerektirdiği askerî görevlerle özel kanunların tahmil ettiği diğer görevlerin ifası) na ilişkin hükmünün Anayasa'ya aykırı olduğu ve iptalini bu hükme hasredilmesi gerektiği görüşünü değişik gerekçe ile savunmaktadırlar.

2- 1145 sayılı Kanunun 2. maddesi :

a) 2. maddenin birinci fıkrası :

Bu fıkra 5434 sayılı Türkiye Cumhuriyeti Emekli Sandığı Kanununun 64. maddesinin a, b, c ve d fıkralarına göre harp malulü statüsünde bulunanların ve şehit yetimlerinin 30/5/1929 günlü, 1485 sayılı İnhisar Bey'iyeleri Üçte - Birlerinin Harp Mamullerine ve Şehit Yetimlerine Tahsis ve Tevziine Dair Kanun uyarınca almakta oldukları tekel bey'iyeleri üçtebirlerini 1968 yılında dağıtılan miktarlar üzerinden dondurmaktadır. 1145 sayılı kanun, 1969 yılın Nisan ayında çıkmış ve 1968 yılı miktarlarını saklı tutmuş bulunduğu göre hüküm Anayasa ilkeleriyle çelişir nitelikte görülmemiştir. Davanın bu hükme yönelen bölümünün reddi gerekir.

b) 2. maddenin ikinci fıkrası :

Bu fıkra Anayasa'ya aykırı olduğu için iptali öngörülen 1. maddenin harp malulü ve şehit yetimi saydığı kimselerin 1485 sayılı Kanundan nasıl yaralanacaklarını düzenlemektedir. 1485 sayılı Kanun inhisar bey'iyeleri üçtebirlerinin harp malulleri ve şehit yetimlerine tahsis ve tevziini sağlayan yasadır. Hazarda ve fevkâlede hallerde talini, tatbikat ve manevra sırasında ve İç Hizmet Kanunu ve Yönetmeliğinin gerektirdiği askerî görevlerle özel kanunların tahmil ettiği diğer görevlerin ifası sırasında ve bu görev ve hizmetlerin çeşitli sebep ve tesirleriyle" malul olanlar 1145 sayılı Kanununun 1. maddesiyle harp malulü sayıldıkları içindir ki hükmün tabii sonucu olarak bunların harp malullerine ve şehit yetimlerine özgü bir kanundan yararlanmalarını sağlayacak bir

Esas sayısı:1969/45
Karar sayısı:1970/21

hükme inceleme konusu ikinci fıkra içinde yer verilmiştir. Bir başka deyimle bu fıkra, 1. madde kapsamına giren ve kaynağını, o maddeden alan bir ödemeyi düzenlemektedir. 1. maddenin Anayasa'ya aykırı olduğu ve iptali öngörüldüğüne göre bu sonuç karşısında artık harp malulü ve şehit yetimi sayılamıyacakların harp malullerine ve şehit yetimlerine özgü bir kanundan yararlanmaları söz konusu olamaz ve harp malulü niteliğinde oldukları kabul edilemeyen kimselerin harp malulleri ile bir tutularak onlara özgü haklarından yararlandırılmaları Anayasa'ya aykırı düşer. Bu nedenlerle ikinci hükmünün iptal edilmesi gereklidir.

Fezullah Uslu, Celâlettin Kuralmen, Fazıl Uluocak, Muhittin Taylan, İhsan Ecemiş, Halit ZARBUN ve Muhittin GÜRÜN iptal görüşüne katılmakla birlikte gerekçeye muhalif kalmışlardır.

c) 2. maddenin üçüncü fıkrası :

Yukarıda b bendinde açıklanan nedenlerle ve varılan sonuca göre; Anayasa'ya aykırılığı ve iptali öngörülen 1. madde ve 2. maddenin ikinci fıkrası kapsamına giren Ödemelere ilişkin olan bu fıkradaki (Birinci madde hükmüne girenlere dağıtılan miktarlar diğerlerinin 1968 yılında aldıkları seviyeye ulaştıktan sonra) hükmü de tabiatıyla Anayasa'ya aykırı bulunduğundan iptali gerekir.

Fezullah Uslu, Celâlettin Kuralmen, Fazıl Uluocak, Muhittin Taylan, İhsan Ecemiş, Halit ZARBUN ve Muhittin GÜRÜN iptal görüşüne katılmakla birlikte gerekçeye muhalif kalmışlardır.

3- 1145 sayılı Kanunun 3. maddesi :

Bu madde, 1485 sayılı Kanunun ve değişikliklerinin 1145 sayılı Kanuna aykırı hükümlerini kaldırmaktadır. Maddenin, niteliğine göre, Anayasa'ya aykırı yönü yoktur ve zaten kanunun yürürlüğe girdiği 30/4/1969 gününde hukukî etkisini göstermiş ve tamamlamıştır. Davanın bu maddeye yönelen bölümünün reddi gerekir.

4- 1145 sayılı Kanunun geçici maddesi :

Bu madde, 5434 sayılı Kanunun 64. maddesinin (e) fıkrası yani 1145 sayılı Kanunun Anayasa'ya aykırılığı ve iptali öngörülen 1. maddesi hükmünün 1145 sayılı Kanunun yürürlüğe girmesinden önce aynı neden ve etkilerle malul kalan ve şehit olanlar hakkında da uygulanmasını sağlamaktadır. 1145 sayılı Kanunun 1. maddesi ile aynı niteliktedir ve aynı nedenlerle Anayasa'ya aykırı olduğu için iptali gerekir.

Fezullah Uslu, Fazıl Uluocak ve İhsan Ecemiş geçici maddenin Anayasa'ya aykırı olmadığını ileri sürerek bu görüşe katılmamışlardır.

Celâlettin Kuralmen, Muhittin Taylan, Halit ZARBUN ve Muhittin GÜRÜN, geçici maddenin yalnız gönderme yaptığı 5434 sayılı Kanunun 64. maddesine 1145 sayılı Kanunun 1. maddesiyle eklenen (e) fıkrasındaki (İç Hizmet Kanununun ve Yönetmeliğinin gerektirdiği askeri görevlerle özel kanunların tahmil ettiği diğer görevlerin ifası) na ilişkin hükmün Anayasa'ya aykırı olduğu ve iptalin bu hükme hasredilmesi gerektiği görüşünü savunmuşlardır.

5- 1145 sayılı Kanunun 4. ve 5. maddeleri :

1145 sayılı Kanunun 4. maddesi kanunun yürürlük gününü düzenlemekte; 5. maddesi ise yürütme görevlisini açıklamaktadır. Bu hükümlerin Anayasa'ya aykırı yönleri olmadığı ortadadır. 1145 sayılı Kanunun tümü iptal edilmediğine göre her iki madde de uygulama olanağını korumakta bulunduğu için 44 sayılı Kanunun 28. maddesinin ikinci fıkrasına uyulması da söz konusu olamaz.

V- S O N U Ç :

Esas sayısı:1969/45
Karar sayısı:1970/21

15/4/1969 günlü, 145 sayılı Kanunun :

1- 1. maddesinin Anayasa'ya aykırı olduğuna ve iptaline Feyzul-lah Uslu, Fazıl Uluocak ve İhsan Ecemiş'in maddenin Anayasa'ya aykırı olmadığı ve Celâlettin Kuralmen, Muhittin Taylan, Halit ZARBUN ve Muhittin GÜRÜN'ÜN 1. maddenin yalnız (İç Hizmet Kanununun ve Yönetmeliğin gerektirdiği askerî görevlerle, özel kanunların tahmil ettiği diğer görevlerin ifası) na ilişkin hükmünün Anayasa'ya aykırı olduğu ve iptalin bu hükme hasredilmesi gerektiği yolundaki karşı oylarıyla ve oyçokluğu ile;

2- 2. maddesinin :

a) Birinci fıkrasının Anayasa'ya aykırı olmadığına ve davanın bu hükme yönelen bölümünün reddine oybirliği ile;

b) İkinci fıkrasının Anayasa'ya aykırı olduğuna ve iptaline, iptalde oybirliği ile; gerekçede Feyzullah Uslu, Celâlettin Kuralmen, Fazıl Uluocak, Muhittin Taylan, İhsan Ecemiş, Halit ZARBUN ve Muhittin GÜRÜN'ÜN karşı oyları ile ve oyçokluğu ile;

c) Üçüncü fıkrasında yer alan (Birinci madde hükmüne girenlere dağıtılan miktarlar diğerlerinin 1968 yılında aldıkları seviyeye ulaştıktan sonra) hükmünün Anayasa'ya aykırı olduğuna ve iptaline, iptalde oybirliği ile, gerekçede Feyzullah Uslu, Celâlettin Kuralmen, Fazıl Uluocak, Muhittin Taylan, İhsan Ecemiş, Halit ZARBUN ve Muhittin GÜRÜN'ÜN karşı oylarıyla ve oyçokluğu ile;

3- 3. maddesinin Anayasa'ya aykırı olmadığına ve davanın bu maddeye yönelen bölümünün reddine oybirliği ile;

4- Geçici maddesinin Anayasa'ya aykırı olduğuna ve iptaline Feyzullah Uslu, Fazıl Uluocak ve İhsan Ecemiş'in maddenin Anayasa'ya aykırı olmadığı ve Celâlettin Kuralmen, Muhittin Taylan, Halit ZARBUN ve Muhittin GÜRÜN'ÜN geçici maddenin yalnız göndermede bulunduğu 5434 sayılı Kanunun 64. maddesine 1145 sayılı Kanunun 1. maddesiyle eklenen e fıkrasındaki (İç Hizmet Kanununun ve Yönetmeliğinin gerektirdiği askerî görevlerle özel kanunların tahmil ettiği diğer görevlerin ifası) na ilişkin hükmün Anayasa'ya aykırı olduğu ve iptalin bu hükme hasredilmesi gerektiği yolundaki karşı oyları ile ve oyçokluğu ile;

14/4/1970 gününde Anayasa'nın 147., 149., 150, ve 152. maddeleri uyarınca karar verildi.

Başkanvekili	Üye	Üye	Üye
Lütfü Ömerbaş	Salim Başol	Feyzullah Uslu	A. Şeref Boyacıoğlu
Üye	Üye	Üye	Üye
Fazlı Öztan	Celalettin Kuralmen	Hakkı Ketenoğlu	Fazıl Uluocak

Esas sayısı:1969/45
Karar sayısı:1970/21

Üye
Sait Koçak

Üye
Avni Givda

Üye
Muhittin Taylan

Üye
İhsan Ecemiş

Üye
Ahmet Akar

Üye
Halit Zarbun

Üye
Muhittin Gürün

KARŞIOY YAZISI

1- Dâva konusu 1145 sayılı Kanunun 1 inci maddesinin, 5434 sayılı T. C. Emekli Sandığı Kanununun harp malûllerine ilişkin 64. maddesine (hazarda ve fevkalâde hallerde talim, tatbikat ve manevra sırasında ve iç hizmet Kanununun ve Yönetmeliğinin gerektirdiği askerî görevlerle özel kanunların tahmil ettiği diğer görevlerin ifası sırasında ve bu görev ve hizmetlerin çeşitli sebep ve tesirleriyle) uğranılan malûllükleri de katan hüküm; kısaca, bu hükümle bir kısım vazife malûlleri de harp malûlü sayılmak ve onlarla denk duruma getirilmek suretiyle, üstün durumlarının korunması gereken harp malûlleri aleyhine bir eşitsizlik yaratıldığı gibi askerî görev malulleri ile öteki görev malulleri arasında ayırım yapıldığı için, Anayasa'nın 12. maddesine aykırı olduğu gerekçesiyle iptal edilmiştir.

Halbuki iptal edilen hüküm bir sosyal yardım hükmünden ibaret olup, harp malullüğü, gazilik veya şehitlik gibi durumların manevî değerlerine ilişkin bir yönü olmadığı gibi harp malûllerinin maddî haklarına dokunan bir hüküm de değildir, Harbi, sulhu, hazarı seferi, askerî görev malullüklerini ve çeşitlerini ve bunların maddî ve manevî haklarını Anayasa tarif ve tespit etmiş olmadığından bu yönle ilişkin bir düzenlemede Anayasa'ya aykırılık söz konusu olamaz. Askerî hizmet hazan ve seferi ile birlikte bir kül teşkil eder. Çağımızda, çoğu zaman, harp ve sefer halini sulh ve hazar halinden kesin olarak ayırmak imkânı da kalmamıştır, iptal gerekçesinde de, dâva konusu hükmün kapsamına girenlerin dahi rahat bir yaşayışa ve bunu sağlayacak yardım ve imkânlarla haklarının olduğu, Anayasa'ya göre herkes sosyal güvenlik hakkına sahip bulunduğu ve bu hakları sağlamak Devletin görevi olduğu açıkça belirtilmiştir ki bu hüküm de işte bu yönü, Devletin imkânın müsaadesine binaen, daha uygun bir ölçüde gerçekleştirmek amacını gütmektedir ve harp malullerinin haklarına dokunan bir yönü yoktur. Kaldı ki aynı kanunun 2. maddesindeki (bu kanun uyarınca harp malulü ve şehit yetimi sayılmış bulunanlara, 1485 sayılı Kanuna göre ödenecek inhisar beyiyeleri üçtebirleri diğerlerinin saklı tutulan hakları dağıtıktan sonra artan miktar üzerinden usulüne göre ödenir) hükmüne göre harp malullerine bu kanunla harp malulü sayılmış olanlara nazaran, bir öncelik ve üstünlük de tanınmış bulunmaktadır. Bu hakların ayrı veya aynı kanunla düzenlenmiş olması da bir Anayasa konusu olamaz. İptal kararında ileri sürülen, dava konusu hükümle, askerî görev malulleri ile öteki görev malulleri arasında Anayasa'nın 12. maddesine aykırı düşen bir ayırım yapıldığı yolundaki gerekçeye gelince : Bu konuda şu yönü hemen belirtmek gerekir ki iptal edilen hüküm askerî görev malullerine ilişkin olup bunların dışında kalanlara dokunan bir yönü yoktur. Kanun koyucu askerî olmayan görev malullerinin durumuna bu hükümle ele alınmış değildir ve sivil görev malulleri ile askerî görev malullerinin durumlarının birlikte düzenlenmemiş olmasında da Anayasa'ya bir aykırılık düşünülemez. Kaldı ki askerî hizmet

Esas sayısı:1969/45
Karar sayısı:1970/21

ve görevlerin şartları ile öteki hizmet ve görevlerinin şartları arasında fark bulunduğu da inkâr edilemez. İnceleme konusu hükmünde sayılan ve askerî hizmetin gereği olan geniş ve çeşitli görevler içinden en önemsiz ve basitini ele alarak salim ve adil bir sonuca varmak mümkün olamaz. Bu görevlerin çoğu yalnız askerî nitelikte olduğu gibi hizada dahi harp halinde farklı değildir. Hizmet ve görevlerin niteliği yanında bunların yerine getiriliş koşullarını ve askerî disiplinin önemini de gözönünde tutmak gerekir. Askerî görevlerin muhataraları ve bunlardan korunma imkânları başka görevlerle eşit tutulamaz. Askerî görev yapan kişi kendini muhataraya maruz bırakıp bırakmamakta ve korunmakta, başka görevlerdeki ölçüde bir idare ve hareket serbestisine sahip olduğu kabul edilemez. Bu sebeplerle de askerî görev malûllerinin durumunun öteki görev malullerinden ayrı ve bir ölçüde de farklı olarak düzenlenmiş olması Anayasa'ya aykırı düşmez.

2- Dava konusu kanunun 2. maddesinin ikinci fıkrası kanunun 1. maddesile harp malulü ve şehit yetimi sayılmış olanlara 1485 sayılı Kanuna göre ödenecek inhisar bey'iyelerinin ödeme şeklini düzenleyen bir hükümdür. 1. madde iptal edilmiş bulunduğu göre artık bu fıkra dayanarak bir ödeme yapılması söz konusu olmayacağından, fıkranın Anayasa'ya aykırı bir ödemeyi öngördüğü ve bu sebeple de Anayasa'ya aykırı bulunduğu ileri sürülerek değil, uygulama olanağı kalmadığından dolayı 44 sayılı kanunun 28. maddesine göre iptali gerekir.

3- Dava konusu kanunun 2. maddesinin üçüncü fıkrasındaki (birinci madde hükmüne girenlere dağıtılan miktarlar diğerlerinin 1968 yılında aldıkları seviyeye ulaştıktan sonra) hüküm de, 1. maddenin iptali sebebiyle .artık böyle bir ödeme yapılamayacağına göre, uygulama olanağı kalmadığından dolayı 44 sayılı Kanunun 28. maddesine göre iptali gerekir.

4- Kanunun 1. maddesi hükmünün, kanun yürürlüğe girmezden önce, aynı sebep ve tesirlerle malul kalan ve şehit olanlara da uygulanmasını sağlamak üzere konulmuş bulunan geçici madde dahi, 1. madde ile aynı nitelikte bulunduğundan, yukarıda 1. madde için ileri sürülen düşüncelerle, Anayasa'ya aykırı görülmemektedir.

Bu sebeplerle kararın bu yönlerine ilişkin bölümlerine karşıyız.

Üye
Feyzullah Uslu

Üye
Fazıl Uluocak

Üye
İhsan Ecemiş

KARŞIOY YAZISI

Konu, 15/4/1969 günlü ve 1145 sayılı Kanun hükümlerinin Anayasa'ya uygun olup olmadığının çözümlenmesinden ibaret bulunduğu göre incelemenin konuya ilişkin Anayasa kuralları içerisinde yapılmasında zorunluk vardır.

Durumları kanunun 1. maddesinde söz konusu edilenlerin, yukarıki kararda açıklandığı gibi harp malulü olmadıkları, gerek maddî, gerekse hukukî yönden "görev malulü," buldukları meydandadır ve devletin diğer görev malulleri ile aynı kategori içinde yer aldıklarında da en ufak bir kuşku yoktur.

Bu kanunla. yapılan şey, 1. maddesinde sayılan ve şimdiye kadar "görev malulü" olarak hukuki işlem gören ve emeklilik mevzuatında da bu sıfatlarına göre malî haklar tanınmış

Esas sayısı:1969/45
Karar sayısı:1970/21

bulunanları, devletin, tüm görev malulleri grubu içerisinde ayırarak, o zamana kadar sadece harp malullerine tanınmış bulunan yüksek seviyedeki malî haklardan faydalanmalarının sağlanmış olmasıdır.

Şu halde incelemenin görev malulleri arasındaki bu ayırımın haklı bir nedene dayanıp dayanmadığı ve dolayısıyla Anayasa'nın eşitlik ve sosyal adalet ilkelerine uygun bulunup bulunmadığı yönüne yöneltmesi gerekmektedir.

Meseleyi böylece ortaya koyduktan sonra kanunun metnine dönelim ;

1- 1145 sayılı Kanunun 1. maddesiyle; görev malulü oldukları halde bu zümreden ayrılarak harp malullerine tanınmış malî haklardan faydalandırılmaları kabul edilenlerin, durumları itibarıyla iki ayrı gurup teşkil ettikleri görülmektedir.

A- Hazarda ve fevkalâde hallerde talim, tatbikat ve manevra sırasında malul bulunanlar,

B- İç Hizmet Kanununun ve yönetmeliğinin gerektirdiği askerî görevlerle özel kanunların tahmil ettiği diğer görevlerin ifası sırasında ve bu görev ve hizmetlerin çeşitli sebep ve tesirleriyle malul bulunanlar.

Görüldüğü gibi bunlardan A gurubunu teşkil edenlerin maluliyetleri, gerçek muharebe sırasında olmamakla beraber ona az çok benzeyen şartlar içinde meydana gelir. Resmen ilân edilmemiş olduğu halde harp şartları içinde ceryan etmiş bulunan askerî hareketlerin mevcudiyeti bilinen bir gerçektir. Talim ve manevralar ise, orduyu harbe hazırlayan hareketler olduklarına göre bunların da harp şartlarına yaklaşan bir ortam içinde ceryan ettiklerinde tereddüt edilemez.

Şu halde talim, tatbikat ve manevra sırasında malul düşmüş olanların, maluliyetlerini meydana getiren şartlar bakımından, diğer görev malullerinden ayrı bir malî statüden faydalandırılmalarında haklı bir neden bulunduğu kabul edilebilir ve böyle bir ayırmada Anayasa'nın 10. ve 12. maddelerinde yer alan sosyal adalet ve eşitlik ilkelerine aykırılık da öne sürülemez.

Bu durumda olanları harp malulelerine benzeterek onlara tanınmış malî hakların aynen bunlara tanınmasında da Anayasa'ya aykırılık söz konusu edilemez. Herne kadar bunlar gerçek harp malulü, yetimleri de şehit yetimi değillerdir. Ancak 1145 sayılı Kanun da bunları "Harp malulü" ve "şehit yetimi" yapmamış, sadece ve itibarı olarak harp malullerine ve şehit yetimlerine benzeterek onlara tanıdığı malî hakları bunlara da tanımıştır. Esasen yukarıda açıklandığı gibi bunların maluliyetleri de harp malullerinininkine benzeyen şartlar içerisinde meydana gelmiş olduğundan bu benzetmede haksızlık olduğu da öne sürülemez.

Bu sebeplerle 1145 sayılı Kanunun 1. maddesinin, talim, tatbikat ve manevra sırasında malul olanlara ilişkin hükümlerinde Anayasa'ya aykırılık bulunmadığından kararın sonuç kısmının konuya ilişkin bulunan 1. bendine katılmıyoruz.

Durumları yukarıda B fıkrasında belirtilmiş olanlara gelince :

Yukarıdaki kararda açıklandığı üzere, bunların, Millî Savunma Bakanlığı kadrolarında görev almış, olmaktan başka, diğer Devlet görevlilerinden farklı hiç bir nitelikleri yoktur ve maluliyetlerinin, Devletin diğer malullerinin dışarı oldukları şartlardan farklı şartlar içinde meydana geldiği de öne sürülemez. Hatta emniyet ve asayiş hizmetlerinde, sağlık hizmetlerinde, demiryollarında ve Devlet fabrikalarında ve daha çoğaltılabilecek diğer Devlet hizmetlerinde çalışan pek çok görevlilerin bunlara nazaran daha ağır şartlar ve kaza tehlikeleri içinde oldukları haklı olarak savunulabilir.

Esas sayısı:1969/45
Karar sayısı:1970/21

Bu durumda sadece Millî Savunma kadrolarında ve silâhlı kuvvetlerde görev yapanları, Devletin öteki görevlilerinden ayırarak onlara nazaran çok yüksek sayılabilecek seviyelerde malî haklar tanınmasının sosyal adalet ve eşitlik ilkeleriyle bağdaştırılması mümkün değildir.

Bu bakımdan 1145 sayılı Kanunun linç maddesinde yer alan (İç Hizmet Kanununun ve Yönetmeliğinin gerektirdiği askerî görevlerle özel kanunların tahmil ettiği diğer görevlerin ifası sırasında ve bu görev ve hizmetlerin çeşitli sebep ve tesirleriyle.) kalınan maluliyete ilişkin hükmün, çoğunluk düşüncesinde öne sürülen sebeplerle değil, yukarıda açıklanan nedenlerle iptal olunması gerektiği kanısındayız.

2- Kanunun 2. maddesinin ikinci ve üçüncü fıkralarında, kanunun 1 inci maddesiyle harp malulü sayılmış olanlara ilişkin hükümler yer almaktadır.

Mahkememiz yukarıki kararıyle 1 inci maddeyi tüm olarak iptal etmiş bulunduğu göre artık ortada "bu kanuna göre harp malulü sayılmış" istihkak sahibi kalmadığından söz konusu 2 nci maddenin bunlara yapılacak ödemeyi belirten ikinci fıkrasıyle üçüncü fıkrasının bunlara ilişkin hükmünün uygulama yeri kalmamış bulunmaktadır.

Buna göre söz konusu hükümlerin 44 sayılı Kanunun 28 inci maddesi gereğince iptallerine karar verilmesi gerekir.

Gerçi 44 sayılı Kanunun 28. maddesinin ikinci fıkrası hükmünün, müracaatın bir kanunun belirli madde veya hükümleri hakkında yapılmış olup ta iptal~karan sonucunda müracaatın kapsamı dışındaki diğer madde veya hükümlerin "uygulanamama" durumuna düşmesi halinde tatbik yeri olabileceği düşüncesi öne sürülebilir. Ancak söz konusu 28. . madde, "uygulanamaz" duruma düşmeleri halinde müracaat dışı hükümleri bile karar kapsamı içine alarak ve ayrıca Anayasa'ya aykırılık gerekçesi göstermeksizin, sadece "uygulanamayacak" durumda olmanın tespitile iptal karan vermeğe Anayasa Mahkemesini yetkili kılmış iken, esasen müracaat içinde olan madde veya hükümlerden diğer maddeler hakkında verilen iptal kararlan neticesinde uygulanamıyacak duruma girdikleri belli olacaklar hakkında da, ayrıca Anayasa'ya aykırılık gerekçesi aranmadan, sadece bu sebeple iptal kararı verilebileceği öncelikle mümkün sayılmalıdır.

Bu nedenle söz konusu hükümler hakkında, kararın sonuç kısmının 2. bendinin b ve c fıkralarına ilişkin gerekçelere katılmıyoruz.

3- 1145 sayılı Kanunun geçici maddesinde yer alan ve T. C. Emekli Sandığı Kanununun 64. maddesine bu kanunla eklenmiş bulunan (e) fıkrasına gönderme yapan hükmün, talim, tatbikat ve manevra sırasında malul kalanlara ilişkin kısmında Anayasa'ya aykırılık bulunmadığından o kısmın iptal dışı bırakılması, sadece (İç Hizmet Kanununun ve Yönetmeliğinin gerektirdiği askerî görevlerle özel kanunların tahmil ettiği diğer görevlerin ifası sırasında ve bu görev ve hizmetlerin çeşitli sebep ve tesirleriyle) malul kalmış olanlara ilişkin hükmünün iptal edilmesi gerekir.

Bu konuya ilişkin gerekçe, yukarıda 1. fıkrada 1145 sayılı Kanunun 1. maddesi incelenirken gösterilmiş olduğundan burada ayrıca tekrar edilmemiştir.

Bu nedenlerle kararın sonuç kısmının 4. bendinin konuya ilişkin kısmına katılmıyoruz.

Üye	Üye	Üye	Üye
Celalettin Kuralmen	Muhittin Gürün	Halit Zarbun	Muhittin Gürün